

De sportinfrastructuur wordt te weinig gebruikt

Sportaccommodaties staan vaak leeg; beter benutten van sportfaciliteiten heeft veel voordelen

21 juni 2022

Door missiegedreven ontwikkeling van onderzoek en innovatie (MOOI) sport en bewegen starten we een programma waardoor onderzoeks- en innovatie trajecten steeds meer en beter bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen waar de samenleving en de sport- en beweeg sector voor staan. We hebben zes wicked problems geprioriteerd waarmee het programma deze beweging inzet. Onder een wicked problem verstaan we een complexe maatschappelijke uitdaging in sport en bewegen waar een doorbraak nodig is, die niet zonder een gezamenlijke inspanning van een brede groep belanghebbenden tot stand komt. De eerst geïdentificeerde wicked problems zijn:

1. Bewoners in aandachtswijken sporten minder
2. Kinderen en jongeren bewegen minder en hun motoriek gaat achteruit
3. Sport en bewegen wordt te weinig ingezet binnen de gezondheidszorg
4. De waarde van topsport is onvoldoende aantoonbaar
5. **De sportinfrastructuur wordt te weinig gebruikt**
6. De betaalbaarheid van sport staat onder druk

Met deze wicked problems gaan zogenaamde crews (werkgroepen) aan de slag. Deze wicked problem crews worden in de 2e helft van 2022 samengesteld uit vertegenwoordigers uit overheid, bedrijfsleven en wetenschap met een vertegenwoordiging door gebruikers (doelgroepen); de quadruple helix. Wicked problems crews schrijven vervolgens een strategisch businessplan met een onderzoeks- en innovatieagenda en hoe dit te financieren (eerste helft 2023). Onderstaande beschrijving van het wicked problem vormt het inhoudelijke kader voor deze opdracht.

We hebben in Nederland een geweldige sportinfrastructuur met fantastische faciliteiten, zoals sporthallen en -velden. Deze faciliteiten worden vooral 's avonds en in het weekend gebruikt. Op andere momenten staan ze, vooral bij de buitensporten, leeg. Hoe zorgen we ervoor dat nieuwe doelgroepen meer en beter gebruikmaken van de bestaande sportinfrastructuur. Het is belangrijk dat lokale overheden, marktpartijen, stichtingen en verenigingen en (mogelijke) andere gebruikers beter gaan samenwerken om dit te bereiken. Beter benutten van sportfaciliteiten kan leiden tot sporten wanneer het uitkomt voor leden van sportverenigingen en andere burgers uit de wijk. Dat leidt tot meer participatie en verbondenheid met de buurt, en indirect tot een betere gezondheid en welzijn. Het is de sport- en beweeg sector en gemeenten tot nu toe niet gelukt om de maatschappelijke en financiële exploitatie duurzaam te verbeteren. Samen met andere partijen, zoals lokale vertegenwoordigers uit zorg, onderwijs en bedrijfsleven, en burgers zelf, die nieuwe invalshoeken meebrengen kan het vraagstuk aangepakt worden.

Nadere omschrijving van het wicked problem

We hebben in Nederland een unieke sportinfrastructuur met fantastische accommodaties en sportfaciliteiten. Deze faciliteiten worden tot op heden nog steeds met name in de avonduren en in de weekenden benut, wat leidt tot een beperkte bezettingsgraad. Met name de buitensporten kampen met dit vraagstuk. Hoe krijgen wij die verenigingen met de nodige ondersteuning gezamenlijk in beweging om bestaande en nieuwe doelgroepen optimaal te bedienen in hun (sport)behoefte en gebruik te spreiden, en daarmee de bezettingsgraad te optimaliseren? Wat betekent dat voor eigenaarschap en beheer van accommodaties? Het maatschappelijk rendement blijft achter bij de potentie. Gebrek aan kennis en organisatorisch vermogen en belemmerende wet- en regelgeving vormen deel van het probleem. Kan de nieuwe omgevingswet een rol spelen bij het verbeteren van het gebruik en/of de exploitatie?

Het speelveld is ondoorzichtig: eigendomsverhoudingen en verantwoordelijkheden zijn onduidelijk en regelgeving is niet ondersteunend maar beperkend. Mogelijkheden tot breder inzetten van sportvoorzieningen worden niet genoeg benut. Nieuwe opkomende sporten die door marktpartijen worden opgepakt vinden nog onvoldoende hun plek. Overheden willen die ontwikkeling wel stimuleren, maar willen niet bijdragen aan winst van deze ondernemende organisaties (boulderen, skate, padel). Het landschap vraagt om uitlijning van de wisselwerking tussen overheid, marktpartijen en stichtingen/verenigingen. Regelgeving zou niet beperkend moeten zijn maar ruimte moeten bieden

aan aanbod dat elkaar versterkt en kan meebewegen met de veranderende behoefte van de omgeving.

Maatschappelijke betekenis en urgentie voor sport en samenleving

Als we sport (en haar accommodaties) nog meer als ontmoetingsplek voor de lokale samenleving (sport verbindt) positioneren kunnen we positieve impact maken op thema's als eenzaamheid, vitaliteit en participatie. Dit is in het belang van burgers en gemeenten. Ook investeren in duurzaamheid heeft een financiële en maatschappelijke betekenis voor de sportverenigingen en gemeenten. Waar kan het beste op ingezet worden? Dit is nu nog lastig te bepalen. Voor de hand ligt dat we ons richten op het vergroten van maatschappelijk rendement van voorzieningen de 'hardware' duurzaam op orde krijgen en professionalisering van de sportsector in het algemeen (zie ook wicked problem 'De financiering van sport staat onder druk').

Waarde voor de doelgroep

De oplossing is van grote waarde voor zowel de eindgebruiker en de intermediair (professional), als exploitanten en eigenaren:

- De eindgebruiker (bijvoorbeeld leden van sportverenigingen) kan door een betere benutting van de accommodatie sporten wanneer het voor hem/haar wenselijk is. Hierdoor zal hij/zij zich lokaal meer verbonden voelen en is de kans op een leven lang sporten (en dus een vitaler en mogelijk sociaal rijker leven) groter. Nodig is dat de juiste faciliteiten gebouwd worden op het juiste moment, met meer eigenaarschap voor de gebruikersgroepen.
- Ook voor de community/wijk is er waarde: voor velen een passend aanbod, betrokkenheid en een levendige wijkvoorziening.
- De zorg- en onderwijsprofessional kan voordeel halen uit het benutten van de accommodatie voor andere doeleinden en combinatiefuncties: bijv. fysiotherapeut houdt praktijk in de accommodatie, deel van de gymlessen van school worden op de accommodatie gegeven.
- De sportaanbieder zal meer mensen kunnen verbinden aan het aanbod.
- Voor de exploitant/eigenaar (gemeente, sportvereniging, school etc.) is er een financieel belang en voor de wijk betekent het toegenomen leefbaarheid/veiligheid, minder vandalisme (sociaal toezicht) en meer betrokkenheid.
- De gemeente heeft minder leegstand in accommodaties en benut sport voor burgerbetrokkenheid, eigenaarschap door burgers bij de voorziening en daardoor bijv. minder vandalisme etc.

Partners en inbreng

Naast direct betrokkenen (gebruikers, exploitanten, eigenaren) hebben we lokale vertegenwoordigers uit de zorg, welzijn en onderwijs, en bedrijfsleven, nodig om de juiste contacten te kunnen leggen en samenwerkingen aan te gaan. Hierbij is specifieke expertise nodig, zoals kennis van ondernemerschap, van succes- en faalfactoren, bestaande initiatieven en goede voorbeelden die effectief bleken te zijn.

Bestaande organisaties kunnen de handen ineenslaan en bestaande (lokale) netwerken versterken en ondersteunen. Netwerken kunnen analyseren welke voorwaarden je minimaal nodig hebt om iets te laten slagen: lokaal onderzoeken en uitproberen en dan opschalen samen met de betrokken organisaties. Er is al ervaring hoe zo iets zou kunnen werken; een living lab kan meerwaarde hebben.

Onderzoek en innovatie als oplossing

Een eerste inventarisatie van mogelijke vraagstellingen (voorlopig):

- Hoe zorgen we ervoor dat sportverenigingen bestaande en nieuwe doelgroepen optimaal gaan bedienen om de bezettingsgraad van sportaccommodaties te vergroten?
- Hoe kunnen sportaccommodaties op innovatieve wijze ingericht worden om nog beter aan te sluiten op behoeften van (toekomstige) gebruikers?
- Welke sportverenigingen zijn erin geslaagd om hun bezettingsgraad te verhogen? Wat is hun aanpak en exploitatiemodel? Wat zijn de succes- en faalfactoren en werkzame onderdelen van de aanpak? Hoe kunnen we successen opschalen en vertalen naar lokaal maatwerk?
- Verzamelen en delen van goede voorbeelden. Aan de andere kant ook inzicht verschaffen in de vertaling naar lokaal maatwerk – lokale vraag en aanbod verschilt.
- Wat zijn de wensen van (potentiële) gebruikers van sportaccommodaties en welke beperkingen ervaren zij bij het gebruik van sportvoorzieningen? Hoe wil de (potentiële) sporter graag dat de faciliteit georganiseerd wordt: wat zijn de verwachtingen over de accommodatie, het beheer, de

activiteiten en sport- en beweegaanbod? Hoe anticiperen we daarbij op veranderingen in de leeftijdsopbouw van sporters en de wensen van specifieke groepen? Werkt het om competitieaanbod te verspreiden?

- Wat betekent de veranderende klantbehoefte voor de exploitatie, het management en het eigenaarschap van accommodaties, en meer in het algemeen voor de toekomstige sport- en beweeg infrastructuur? Of: Hoeveel binnen / buiten / ongebonden sportmogelijkheden hebben we op termijn nodig om aan de beweegrichtlijn en de veranderende klantvraag te voldoen?
- Analyse van vormen van 'eigenaarschap' van sportaccommodaties en ontwikkeling van nieuwe vormen van eigenaarschap en management van sportaccommodaties.
- Hoe hangt het benutten van sportfaciliteiten samen met het gebruik van de leefomgeving in de buurt?
- Hoe kan het maatschappelijk nut van voorzieningen worden vergroot?
- In hoeverre hangt kennis van klimaat neutrale voorzieningen samen met het optimaal benutten van sportinfrastructuur?
- Welke succes- en faalfactoren zijn er op gebied van accommodatiebeheer, gebaseerd op bestaande initiatieven? Welke exploitatiemodellen zijn er en wat werkt daarin wel en niet?
- Landschapskaart sportaccommodaties: helderheid over verschillende benodigde randvoorwaarden voor realisatie toekomstbestendige sportaccommodaties (duurzaamheid, wet- en regelgeving, vraag-aanbod).
- Kennis en innovatie is nodig om wet- en regelgeving aan te passen die meer mogelijkheden biedt voor optimaal/breder gebruik van sportfaciliteiten.